

SPÅREN I SKOGEN

Gunilla Halldén

Torsdagen den 2 september 2021 dog mamma. Hon dog på natten någon gång mellan 2.10 och 2.20. Hon låg fridfullt på sidan med ena ögat lite öppet. När jag fick telefonsamtalet åkte jag ner. Det tog lång tid att förstå och hantera det faktum att hon, som har funnits i hela mitt liv, nu var borta. Vi hade kontakt och samtalade in i det sista, men hennes krafter blev begränsade. Mamma hade en väldig livsvilja. När jag pratade med henne på slutet sa hon att hon hade levt ett bra liv och att hon fått möta både ont och gott. Vid hennes begravning valde vi att spela "Fångarnas kör" ur Nebukadnessar. När det köptes en grammofon på tidigt 1960-tal var den mammas första skiva och hon spelade den ofta. Musiken uttrycker den obändiga livsviljan och kraften. Det kändes som att hon la sin hand på axeln på var och en av oss och sa "det här kommer att gå bra" och så tänkte jag att hon skulle tillägga "jag hoppas ni har kraften". Mamma har mätt ut mitt liv. Hon var 19 år när hon fick mig och jag har alltid tänkt att jag har dessa 19 år tillgodo. Nu naggas de i kanten.

Mamma föddes 1925 och jag var alltid stolt över att ha en ung mamma. Båda mina föräldrar var moderna och fritänkare. Jag hade en stor frihet. Vi var tre systrar och jag var äldst född under de sista krigsåren. Jag växte upp under den stigande välfärden, men var hela tiden medveten om att mamma upplevt reell fattigdom. Jag kände mig privilegierad. När mamma dog 96 år gammal hade jag känt henne i 77 år. Jag vill skriva om hennes liv som omfattar stora delar av 1900-talets historia. Ett kvinnoliv där hon var underordnad sin man, min

far, men också var med om en förflyttning uppåt i samhällsklasserna till följd av mannens karriär.

Jag började skriva om mammas liv några år efter min pensionering. Hon har alltid berättat mycket och jag började skriva ner hennes berättelser. Hon visste att jag skrev om hennes liv och frågade ibland, men bad aldrig att få läsa. Det var också så ofullständigt att jag inte ville att hon skulle läsa. Jag tyckte inte att jag hittade en form och jag märkte att jag väjde för smärtpunkter. Nu sätter jag mig ner för att foga samman de spridda episoder och de berättelser jag burit med mig under mitt liv. Detta är mitt perspektiv och min bild av mamma. Det är också så tydligt att denna bild har förändrats under mitt liv. Nu finns hon inte och jag har förlorat banden till de platser och den tid då jag växte upp. Jag försöker frammana dem.

* * *

Jag bläddrar bland bilder från mammas barndom, de är inte många. Några skolfoton och två foton på henne och en kamrat som åker spark vid sjökanten. På ett av skolfotona sitter hon i mitten längst fram. Det är barn i olika åldrar i klassen som består av sjutton elever. Mamma är i tolv till trettonårsåldern och ser äldst ut. Hennes två år yngre bror går också i klassen och står uppställd i raden bakom. Mamma har långbyxor. Den enda flickan som har det. Jag undrar över hur det kommer sig. Var det vanligt? Mamma är påfallande lik mig som jag såg ut i den åldern. Samma frisyr med sidbena och ett spänne som håller håret borta från ansiktet. Långärmad blus. Ena handen i byxfickan. Kamraten till höger, en flicka, håller sina händer om mammas arm. Det är

hon som håller i mamma som har sin hand vid sidan. Mamma har ett småleende på läpparna och när jag möter blicken är det som om jag såg mig i spegeln. Jag har aldrig förr tänkt att vi var så slående lika. Jag vill försöka skriva om mammas liv för att förstå hur det tedde sig och på så sätt också förstå mig själv. Mamma var upp vuxen i ett helt annat samhälle. Det var senare delen av 1930-talet när skolfotot togs och Sverige var fattigt. Speciellt mammas familj som var statare i Skåne. Jag föddes 1944 då kriget fortfarande pågick, men hoppet om fred och bättre förhållanden för folk var starkt i de kretsar där mina föräldrar befann dig. Det fanns framtidstro.

Vid den tid då skolfotot togs har mammas familj redan flyttat många gånger mellan olika gårdar och hon har bytt skola. Det finns åtta barn i familjen och det kommer att födas ytterligare tre syskon. Hennes mor fick barn ungefär vartannat år mellan 1919 och 1941. På fotot ser mamma lugn och trygg ut och jag får intrycket att hon mår bra. De andra barnen ser också de frimodigt in i kameran. Det är försommar och alla är vardagsklädda, men framstår inte som trashankar. Den manlige läraren står längst bak i raden av barn och ser allvarlig men inte sträng ut. Solen skiner när alla är uppställda utanför skolbyggnaden.

Det är svårt att föreställa sig hur livet såg ut i den startarlänga där föräldrar och alla barn rymdes i två rum och kök. När mamma berättar är det motsägelsefulla bilder som träder fram.